सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५ तथा सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली, २०६५ को नियम ३ बमोजिम सार्वजनिक गरिएको २०८३ साल साउन देखि असोज मसान्तसम्म सम्पादन भएका मुख्य-मुख्य क्रियाकलापहरूको विवरण

राष्ट्रिय महिला आयोग
भद्रकालीप्लाजा, काठमाडौं
मिति २०८३ साल २० कात्तिक गते

१. आयोगको स्वरूप र प्रकृतिः

महिलाहरूको हक हितको संरक्षण र संबर्द्धन गरी महिलाहरूलाई विकासको मूल प्रवाहमा प्रभावकारी रूपमा समाहित गर्न वि.सं. २०५८ फागुन २३ (७ मार्च २००२) गतेको नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद) को निर्णयबाट विधिवत रूपमा राष्ट्रिय महिला आयोगको स्थापना भएको हो । तत्पश्चात् २०६३ सालमा राष्ट्रिय महिला आयोग ऐन र २०६५ सालमा नियमावली जारी भई कार्य सञ्चालन हुँदै आएको थियो । वि.सं. २०७२ मा नेपालको संविधान जारी भए पश्चात् राष्ट्रिय महिला आयोगले संवैधानिक मान्यता प्राप्त गरेपछि आयोगको कार्यक्षेत्र र स्वरूप परिवर्तन भई अधिकार र कर्तव्य समेत संविधानमै तोकिएको छ । आयोगमा १ जना अध्यक्ष र ४ जना सदस्य रहने गरी संवैधानिक व्यवस्था गरिएको छ । आयोगले संवैधानिक स्वरूप प्राप्त गरे पश्चात् लामो अवधिपछि गत २०७७ माघ २१ गते अध्यक्ष र दुईजना सदस्यहरूको नियुक्ति र अन्य दुई जना सदस्यहरूको मिति २०७८ आषाढ १० गते नियुक्ति भई आयोगले पूर्णता प्राप्त गरेसँगै राष्ट्रिय महिला आयोगले आफ्ना गतिविधिहरूलाई तदारुकताका साथ अगाडि बढाएको छ ।

२. आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार

राष्ट्रिय महिला आयोग ऐन, २०७४ अनुसार आयोगको उद्देश्य बुँदागत रूपमा निम्न बमोजिम रहेको छ ।

क. महिलाको हकहित संरक्षण एवं सम्बर्द्धन गर्ने,
ख. महिला सशक्तीकरण मार्फत विकासको मूल प्रवाहमा महिला वर्गलाई प्रभावकारी रूपमा समाहित गर्ने,
ग. महिलाको समग्र विकास गरी लैङ्गिक न्याय कायम गर्ने,
घ. लैङ्गिक समानतासँग सम्बन्धित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिहरू तथा दस्तावेजको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने ।

नेपालको संविधानको धारा २५३ बमोजिम राष्ट्रिय महिला आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्न बमोजिम रहेका छन्-

(क) महिलाको हक हितसँग सरोकार राख्ने, नीति तथा कार्यक्रमको तर्जुमा गरी कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्ने,

(ख) महिलाको हक हितसँग सम्बन्धित कानुन वा नेपाल पक्ष भएको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि वा सम्झौता अन्तर्गतको दायित्व कार्यान्वयन भए वा नभएको विषयमा अनुगमन गरी त्यसको प्रभावकारी पालना वा कार्यान्वयनको उपाय सहित नेपाल सरकार समक्ष सुझाव दिने,

(ग) महिलालाई राष्ट्रिय विकासको मूल प्रवाहमा समाहित गर्न तथा राज्यका सबै निकायमा समानुपातिक सहभागिता सुनिश्चित गर्न मौजुदा नीति तथा कार्यक्रमको समीक्षा, अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने र त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने, महिला विरुद्धका भेदभाव तथा सामाजिक कुरीति विरुद्ध जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने वा गराउने ।

(घ लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तीकरण तथा महिलासँग सम्बन्धित कानुनी व्यवस्थाको अध्ययन, अनुसन्धान गरी त्यस्ता कानुनमा गर्नुपर्ने सुधारका सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायलाई सिफारिस गर्ने र सोको अनुगमन गर्ने,

(ङ) महिला अधिकारसँग सम्बन्धी नेपाल पक्ष भएको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि वा सम्झौतामा भएको व्यवस्था बमोजिम नेपालले पठाउनुपर्ने प्रतिवेदन तयारीका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने,

(च) महिला हिंसा वा सामाजिक कुरीतिबाट पीडित भएको वा महिला अधिकार प्रयोग गर्न नदिएको वा बञ्चित गरेको विषयमा कुनै व्यक्ति वा संस्था विरुद्ध मुद्दा दायर गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएमा कानुन वमोजिम अदालतमा मुद्दा दायर गर्न सम्बन्धित निकाय समक्ष सिफारिस गर्ने ।

राष्ट्रिय महिला आयोगले निर्णय गरी आफ्नो काम, कर्तव्य र अधिकारमध्ये कुनै काम, कर्तव्य र अधिकार आयोगको अध्यक्ष, कुनै सदस्य वा नेपाल सरकारको कुनै कर्मचारीलाई तोकिएको शर्तको अधीनमा रही प्रयोग तथा पालन गर्ने गरी प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।

राष्ट्रिय महिला आयोगको अन्य काम, कर्तव्य, अधिकार तथा तत्सम्बन्धी अन्य व्यवस्था संघीय कानुन बमोजिम हुनेछ भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको पाइन्छ ।

२.२ राष्ट्रिय महिला आयोग ऐन, २०७४ बमोजिम आयोगको काम, कर्तव्य तथा अधिकार देहाय बमोजिम तोकिएको छः

क) महिला सशक्तीकरणका लागि महिलासँग सम्बन्धित नीतिगत, कानुनी व्यवस्था तथा नेपाल सरकारका कार्यक्रमको समीक्षा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने र त्यस्ता नीति तथा कार्यक्रम लैङ्गिक न्यायको दृष्टिकोणबाट प्रभावकारी भए नभएको विश्लेषण गरी सुधार गर्नको लागि नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने ।

ख) संविधान तथा कानुन प्रदत्त महिलाको अधिकार सम्बन्धी व्यवस्थाको कार्यान्वयनको बारेमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी त्यस्ता व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने ।

ग) महिला विरुद्धको हिंसा वा विभेदको कारणबाट उत्पन्न कुनै समस्या वा विशेष अवस्थाको बारेमा अध्ययन अनुसन्धान गरी त्यस्तो अवस्था उत्पन्न हुन नदिनको लागि अवलम्बन गर्नु पर्ने रणनीतिहरूको बारेमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने ।

घ) महिलालाई आत्मनिर्भर बनाउन तथा सशक्तीकरणको लागि पूँजी, स्रोत, साधन र प्रविधिमा महिलाको पहुँच बढाउन आवश्यक उपायहरूबारे सम्बन्धित निकायलाई सिफारिस गर्ने ।

ङ) महिलाको हक हितको संरक्षण र सम्बर्द्धन तथा महिलाको सशक्तीकरणका लागि आवश्यक सूचना, जानकारी एव. चेतनामूलक कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

च) महिला विरुद्धका सबै प्रकारका हिंसा र विभेद अन्त्य गर्न त्यस्तो हिंसा र विभेद सृजना गर्ने कुरीति र अन्धविश्वास हटाउन आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

छ) महिला विरुद्धको हिंसा वा विभेदको कारण सामाजिक रूपमा बहिष्करण वा जोखिम वा विस्थापित वा पीडित महिलालाई सुरक्षा केन्द्र वा पुनस्थापना केन्द्रमा पठाउने व्यवस्थाको लागि सिफारिस गर्ने वा गराउने ।

ज) आयोगले गरेका सिफारिसको कार्यान्वयनको अवस्थाको अनुगमन गर्ने वा गराउने ।

झ) सदस्य तथा आयोगको कर्मचारीको लागि आचारसंहिता बनाई लागू गर्ने ।

ञ) आयोगको वार्षिक कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने ।

आयोगले सम्पादन गर्दै आएका मुख्य कार्यहरूः

क) महिलाको हक, हित र अधिकारको विषयमा सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,

ख) नेपाल सरकार तथा अन्य निकायबाट सञ्चालन भएका महिला विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरूको अनुगमन गर्ने,

ग) महिला सरोकारका क्षेत्रमा अध्ययन, अनुसन्धान गरी सिफारिस गर्ने,

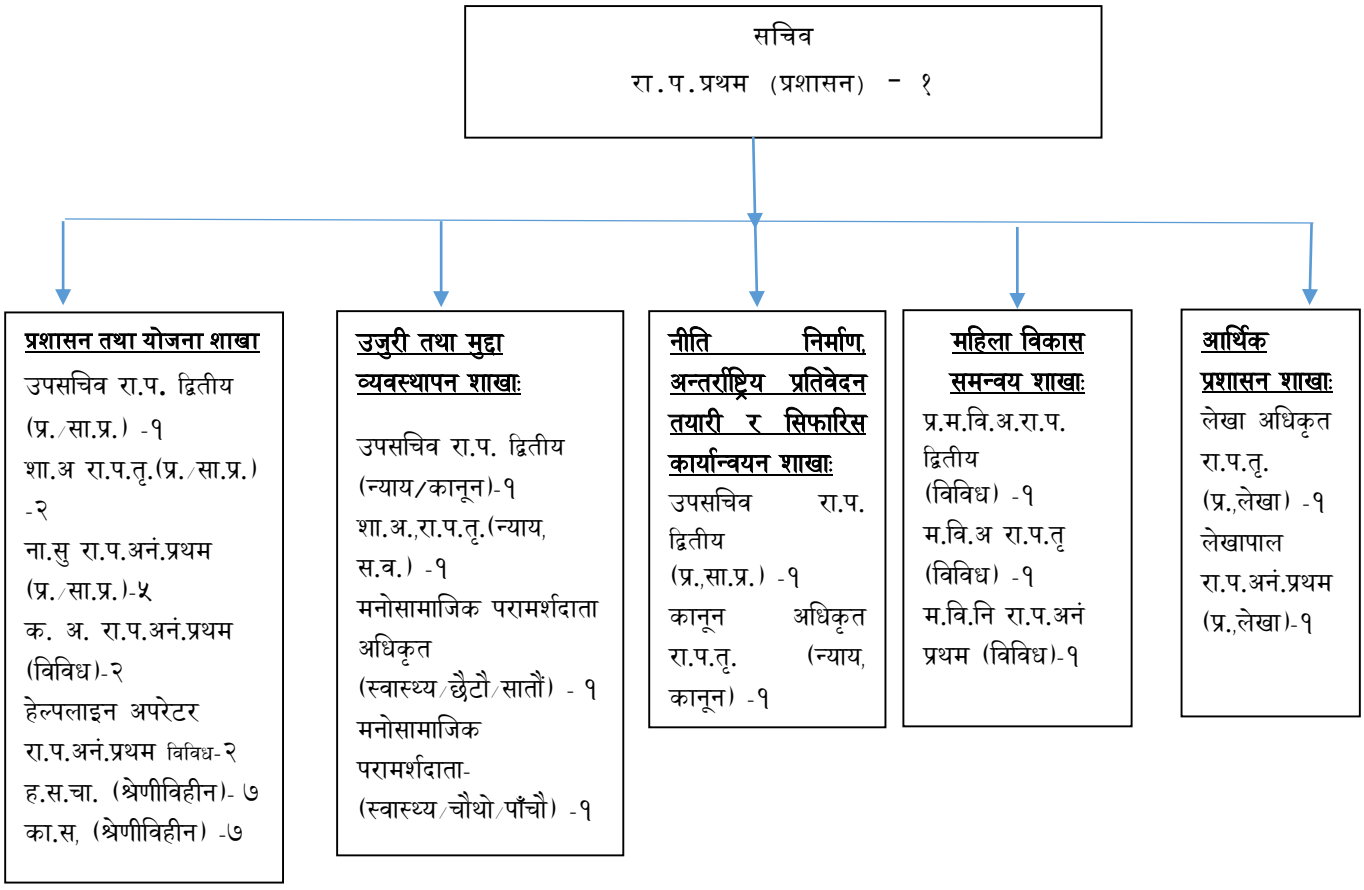
घ) सरोकारवाला निकायहरूसँग साझेदारी तथा समन्वय गर्ने,

ङ) "खबर गरौं ११४५ हेल्पलाइन सेवा" मार्फत् हिंसा पीडित महिलाहरूलाई कानुनी तथा मनोपरामर्श गरी न्यायिक उपचारको लागि सहयोग गर्ने ।

३. आयोगको सङ्गठन तालिका

आयोगको स्वीकृत दरबन्दी र संगठन तालिका देहाय बमोजिम रहेको छः

राष्ट्रिय महिला आयोगको संगठन संरचना

दरबन्दी तेरिज

सचिव रा.प. प्र. (प्र) — १
उ.स. रा.प. द्वि. (प्र) —२
उ.स.कानुन रा.प. द्व— १
प्र.म.वि.अ. — १
शाखा अधिकृत रा.प. तृ —२
कानुन अधिकृत रा.प.तृ —१
शा.अ. स.व.रा.प. तृ —१
ले.अ. रा.प. तृ (सा.प्र)— १
म.वि.अ. रा.प. तृ (विविध) —१
मनोसामाजिक परामर्शदाता — छैटौ/सातौ —१
ना.सु. रा.प. अनं. प्र. (सा.प्र)— ५
ले.पा. रा.प.अनं. प्र. (प्र) — १
मनोसामाजिक परामर्शदाता. चौथो/पाचौ—१
म.वि.नि. रा.प. अनं. प्रथम — १
क.अपरेटर रा.प. अन. प्र. विविध —२
हेल्पलाइन अप. —२
ह.स.चा. —७
का.स. — ७

राष्ट्रिय महिला आयोगले संवैधानिक आयोगको हैसियत प्राप्त गरेसँगै संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण (O&M Survery) गरी नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भएको दरबन्दी अनुसार आयोगमा हाल कूल ३८ दरबन्दी रहेको छ । जसमा राजपत्राङ्कित १२, राजपत्र अनङ्कित १२ र श्रेणीविहीन १४ दरबन्दी रहेको छ । यस अवधिमा कूल दरबन्दीमध्ये राजपत्रांकित ११ पद, राजपत्र अनङ्कित १० गरी जम्मा २१ पद पूर्ति भएको छ भने विभिन्न श्रेणीका पदमा रहेका अन्य कर्मचारीहरू अन्यत्र कामकाजमा खटिएको अवस्था छ ।

मौजुदा दरबन्दी र पदपूर्तिको अवस्थाः

सिं.नं	पद	श्रेणी/तह	सेवा	समूह/उपसमूह	मौजुदा दरबन्दी	पदपूर्ति	रिक्त	कैफियत
१	सचिव	रा.प.प्रथम	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१	१	–	
२	उपसचिव	रा.प.द्वितीय	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२	१	१	
३	उपसचिव	रा.प. द्वितीय	न्याय	कानुन	१	१	-	
४	प्रमुख महिला विकास अधिकृत	रा.प. द्वितीय	विविध		१	१	–	
५	शाखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२	२	–	
६	कानुन अधिकृत	रा.प.तृतीय	न्याय	कानुन	१	१	–	
७	शाखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	न्याय	सरकारी वकिल	१	१	–	
८	लेखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	प्रशासन	लेखा	१	१	–	
९	महिला विकास अधिकृत	रा.प.तृतीय	विविध		१	१	–	
११	मनोसामाजिक परामर्शदाता	छैटौं/सातौं	स्वास्थ्य		१	-	१	

१२	नायब सुब्बा	रा.प.अनं प्रथम	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	५	४	१	
१३	लेखापाल	रा.प.अनं प्रथम	प्रशासन	लेखा	१	१	–	
१४	मनोसामाजिक परामर्शदाता	चौथो/पाँचौं	स्वास्थ्य		१	१	-	कामकाज
१५	महिला विकास निरीक्षक	रा.प.अनं प्रथम	विविध		१	-	१	
१६	कम्प्यूटर अपरेटर	रा.प.अनं प्रथम	विविध		२	२	-	
१७	हेल्पलाइन अपरेटर	रा.प.अनं प्रथम	विविध		२	-	२	
१८	हलुका सवारी चालक	श्रेणी विहीन			७	७	-	
१९	का.स./माली /स्वीपर/गार्ड	श्रेणी विहीन			७	७	–	
	जम्मा				**३८**	**३२**	**६**	

आयोगमा घरेलु हिंसा, महिला माथिको हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषण तथा विभेदमा परेका महिला तथा बालिकाहरूलाई तत्काल सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले नेपाल सरकारबाट अस्थायी दरबन्दी स्वीकृत गरी नेपाल सरकारकै बजेटबाट "खबर गरौं ११४५ हेल्पलाइन सेवा" सञ्चालन गरिएको छ । उक्त सेवा सञ्चालनका लागि निम्न पदहरूमा कर्मचारीहरू करार सेवामा नियुक्ति भई कार्यरत रहेका छन् ।

क्रम संख्या	पद	संख्या	कैफियत
१	सूचना प्रविधि अधिकृत (रा.प.तृतीय)	१	
२	कानुन अधिकृत(रा.प.तृतीय)	२	
३	मनोसामाजिक विमर्शकर्ता (रा.प.तृतीय)	१	
४	हेल्पलाइन अपरेटर (रा.प.अनं. प्रथम)	१०	
५	कार्यालय सहयोगी (श्रेणी विहीन)	२	
७	ह.स.चा. (श्रेणी विहीन)	१	
	जम्मा	**१७**	

४. आयोगको शाखागत कार्य विवरण

आयोगमा रहेका शाखाहरूबाट निम्न बमोजिम कार्य सम्पादन हुने गरी जिम्मेवारी तोकिएको छः

प्रशासन तथा योजना शाखा

- अन्य शाखाहरूसँगको समन्वयमा व्यवस्थित रूपमा कार्यालय सञ्चालन गराउने,
- आयोगको सवारी साधन लगायत भौतिक स्रोत साधनको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने,
- कर्मचारीहरूको व्यक्तिगत विवरण व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- कार्यालयको दैनिक कार्य सञ्चालन गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- तालिम,गोष्ठी, सेमिनार, बैठक सम्बन्धी कार्य,
- पुरस्कार तथा विभागीय सजाय सम्बन्धी कार्य,
- आयोगमा रहेका कर्मचारीको व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- आयोगको मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रतिवेदन तयार गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- पुस्तकालय व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- सूचना केन्द्रको व्यवस्थापन तथा अध्ययन अनुसन्धानसँग सम्बन्धी सामग्रीको संकलन र अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने,
- नागरिक वडापत्र÷गुनासा सम्बन्धी कार्य,
- खरीद गर्नुपर्ने सामानको सिफारिस गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- आयोगको वार्षिक तथा आवधिक कार्ययोजना र रणनीतिक योजना तर्जुमा सम्बन्धी कार्य,
- वार्षिक बजेट योजना तथा कार्यक्रम तयारी गर्ने,
- आयोगबाट प्रकाशन गरिने सामग्रीको उत्पादन, प्रकाशन र वितरण योजना तयार गर्ने,
- स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको कार्ययोजना (Work Plan) कार्यान्वयन तथा अनुगमन निमित्त सुचकाङ्कहरू तथा लक्ष्य निर्धारण सम्बन्धी कार्य,
- आयोगका कर्मचारीहरूको क्षमता र वृत्ति विकास गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापन, सूचना संकलन, संग्रह, अभिलेखन र सम्पादन सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- हिंसा पीडित महिलालाई सहयोग पुऱ्याउन सञ्चालित खबर गरौं ११४५ हेल्पलाईन सेवा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- अन्य शाखाको कार्य विवरणमा नपरेको कार्यहरू गर्ने ।

ख) महिला विकास समन्वय शाखा

- स्थानीयतहमा महिला विकास सम्बन्धी कार्यको व्यवस्थापन गर्न एकाइ, जनशक्तिको व्यवस्थापन र कार्यक्रमको कार्यान्वयनको अवस्थाको अनुगमन गर्ने,
- लैङ्गिक सम्पर्क बिन्दुहरूको अवस्थाको लेखाजोखा गर्ने, लैङ्गिक सम्पर्क बिन्दुबाट भएका कार्यहरूको कार्यान्वयन पक्षको अनुगमन तथा समीक्षा गरी भूमिका प्रभावकारी बनाउन पृष्ठपोषण गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- महिला तथा किशोरीमाथि हुने तथा भइरहेको हिंसा नियन्त्रणको लागि निरोधात्मक, उपचारात्मक कार्यक्रमहरू सम्बन्धी कार्य,
- महिला हिंसा नियन्त्रणको लागि सरोकारवाला निकायसँग समन्वय तथा सहकार्य गरी निरन्तर अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य,

- महिलाहरूको आर्थिक सशक्तीकरणका लागि पूँजी, स्रोत साधन र प्रविधिमा पहुँच तथा आत्मनिर्भर, रोजगारी तथा उद्यमशीलता प्रवर्द्धनको लागि सम्बन्धित सरोकारवाला निकायसँग निरन्तर छलफल तथा समन्वय गर्ने कार्य,
- लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक हिंसा निवारणका लागि पुरुष, किशोरकिशोरीहरू, अभिभावकहरूको सहभागिता बढाउने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सम्बन्धित निकाय तथा स्थानीय तहसँग समन्वय तथा सहकार्य सम्बन्धी कार्य,
- विपद् व्यवस्थापन तथा प्रतिकार्यका सम्बन्धमा महिला तथा संकटापन्न समूहको विशेष संरक्षणको सम्बन्धमा गरिएका कार्यहरूको अनुगमन तथा पृष्ठपोषण सम्बन्धी कार्य,
- नेपालको संविधानमा महिला हक अधिकारसँग सम्बन्धित प्रावधान तथा व्यवस्था अनुसार महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण सम्बन्धी नीति, कार्यक्रमको विवरण संकलन सम्बन्धी कार्य,
- लैङ्गिक समाानता तथा सशक्तीकरणका लागि बाधकको रूपमाा रहेका प्रथा, परम्परा, कुरीति विरुद्धका अभियान आमसहभागितामा सञ्चालन गर्ने गरी आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- महिला हिंसा निवारणका लागि अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन आश्रयसेवा प्रदान गर्ने तथा मनोसामाजिक विमर्शसेवा प्रदान गर्ने संस्थाहरूको विवरण अद्यावधिक गरी पीडितलाई सेवा आवश्यक भएको अवस्थामा सेवा प्रवाहका लागि कार्यरत संस्था तथा सम्बन्धित स्थानीय तहमा समन्वय गर्ने,
- महिला विकाससँग सम्वन्धित विभिन्न समसामयिक विषयमा अनुसन्धान गर्न गराउन सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गर्नुका साथै स्वीकृत कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- महिला केन्द्रित अर्थतन्त्र, महिलाको व्यवसायिक सीप, क्षमता विकास तथा बजार व्यवस्थापन सम्बन्धमा अध्ययन तथा अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यहरू ।

ग) नीति निर्माण, अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवेदन तयारी र सिफारिस कार्यान्वय शाखा

- महिलाको हकहितसँग सम्वन्धित कानुन वा नेपाल पक्षराष्ट्र भएको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौताको पूर्ण र प्रभावकारी पालनाका साथै अन्तर्गतको दायित्व कार्यान्वयन भए नभएको सम्बन्धमा नियमित अनुगमन गरी सही कार्यान्वयनका लागि उपाय सहित नेपाल सरकारका लागि सुझाव तयार गर्ने,
- महिला अधिकारसँग सम्बन्धित नेपाल पक्षराष्ट्र भएको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि वा सम्झौतामा भएको व्यवस्था अनुसार नेपालले पठाउनुपर्ने प्रतिवेदन तयारीका सम्बन्धमा नेपाल सरकारका लागि सुझाव तयार गर्ने कार्य,
- नेपाल पक्षराष्ट्र भएका सन्धि सम्झौताको नियमित प्रतिवेदन तथा प्रतिवेदनमाथि सरकारलाई दिइएका सुझाव तथा निष्कर्षको विवरण अधावधिक गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- महिला सशक्तीकरणको सम्बन्धमा आवश्यक नीति तथा कानुन निर्माण तथा कार्यान्वयनका विषयमा अन्य सम्बन्धित मन्त्रालय/निकायसँग सञ्चार, समन्वय र सहकार्य गर्ने कार्य,
- आयोगको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयमा आवश्यक नीति र कानुन निर्माण गर्न अध्ययन अनुसन्धान गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- आयोगले सम्पन्न गरेका कामहरूको विश्लेषण तथा भावी कार्यदिशाका सम्बन्धमा आवश्यक सुझाव तयार पार्ने सम्बन्धी कार्य,
- सञ्चार माध्यममा प्रकाशित महिला सरोकारका समाचारहरूको विश्लेषण गरी आवश्यक नीतिगत सुझाव तयार गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- सञ्चार माध्यम एवं महिला सरोकारका क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरूको विवरण अद्यावधिक गर्ने सम्बन्धी कार्य ।

घ) उजुरी तथा मुद्दा व्यवस्थापन शाखा

- आयोग विरुद्ध परेका रिट निवेदन सम्बन्धी कार्य,
- आयोगलाई आवश्यक परेको विषयमा कानुनी राय दिने सम्बन्धी कार्य,
- आवश्यक कानुन निर्माण सम्बन्धी कार्य,
- आयोग र हेल्पलाइन अन्तर्गतका उजुरी व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- आयोगमा प्राप्त हुन आएको उजुरी दर्ता, कार्वाही र प्रारम्भिक छानविन सम्बन्धी कार्य,
- उजुरी व्यवस्थापनको व्रmममा आवश्यकता अनुसार सम्वन्धित निकायहरूमा समन्वयका लागि सिफारिस र आदेश तयार गरी पेश गर्ने,
- कानुन बमोजिम मेलमिलाप गराउने सम्बन्धी कार्य,
- उजुरी सिफारिसको अनुगमन सम्बन्धी कार्य,
- नीति निर्माण, कानुन निर्माण तथा राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धता कार्यान्वयनको विषयमा कानुनी राय प्रदान गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- तत्कालीन घटना अनुगमन गरी सोको अनुसन्धान गर्ने र मुद्दा दायर गर्नुपर्ने तथा महिला हिंसा र महिला अधिकार प्रयोग गर्न नदिएको विषयमा मुद्दा दायर गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- पीडितका लागि आवश्यक मनोसामाजिक परामर्श, निःशुल्क कानुनी सहायता, अल्पकालीन तथा दीर्घकालिन आश्रय तथा पुर्नस्थापना जस्ता सेवाका लागि सिफारिस गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- महिला हिंसा नियन्त्रणका लागि सरोकारवाला निकायसँग समन्वय तथा सहकार्य गरी निरन्तर अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने कार्य,
- महिलासँग सम्वन्धित कानुनी व्यवस्था र सोको कार्यान्वयन सम्बन्धमा अध्ययन, अनुसन्धान सम्बन्धी कार्य,
- महिलाका हक हितसँग सम्बन्धित नीति तथा कानुनहरूको अध्ययन, अनुसन्धान तथा लैङ्गिक विश्लेषण गरी सरकार समक्ष पेश गर्न सुझाव तयार गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- महिला हिंसाका घटनासँग सम्वन्धित सूचनाहरूको अभिलेखीकरण र अध्ययन गर्ने गराउने सम्बन्धी कार्य,
- पीडितसँग आश्रित बालबालिका विशेष सेवा सम्बन्धी कार्य ।

ङ. आर्थिक प्रशासन शाखा

- आयोगको वार्षिक बजेट तर्जुमामा सहयोग गर्ने,
- निकासा एवं खर्चको प्रबन्ध मिलाउने,
- निकासा रकमको खर्च हिसाब रीतपूर्वक राख्ने,
- खर्चको फाँटवारी तथा आर्थिक विवरण कार्यालय प्रमुखबाट स्वीकृत गराई सम्बन्धित निकायमा तोकिएको समयभित्र पठाउने र लेखापरीक्षण गराउने,
- आयोगका कार्यक्रमहरूको आर्थिक पक्षको अनुगमन गर्ने,
- पेश्की बेरुजुको लगत राख्ने, सम्परीक्षण गराउने एवं पेश्की फछ्र्यौट गर्ने र अद्यवधिक गराउने,
- आय व्ययको आन्तरिक एवं अन्तिम लेखापरीक्षण गर्ने, गराउने,
- आयोगको आर्थिक कारोबारसम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा अन्य शाखालाई राय प्रदान गर्ने।

५. आयोगबाट प्रदान गरिने सेवाः

यस आयोगले निम्न प्रकारका सेवाहरू प्रदान गर्दै आइरहेको छः

- महिलासँग सम्बन्धित कानुनी व्यवस्थाको अध्ययन अनुसन्धान गरी त्यसमा गर्नुपर्ने सुधारका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने र अनुगमन गर्ने,
- नेपाल सरकार पक्षधर भएको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौतामा नेपालले पठाउनु पर्ने प्रतिवेदनको सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सहयोग पुऱ्याउने र सुझाव दिने,
- लैङ्गिक बजेट विनियोजन भए नभएको, महिलामैत्री वातावरण भए नभएको अनुगमन गरी नेपाल सरकारलाई प्रतिवेदन उपलब्ध गराउने,
- घरेलु हिंसा र महिला हिंसामा परेका पीडित महिलाहरूको उजुरी लिइ दुई पक्षबीच छलफल गराई आवश्यक प्रक्रिया अघि बढाउने । यसका साथै आयोगले विभिन्न संघसंस्थाहरूसँग समन्वय गरेर निम्नानुसारको थप सेवा पनि प्रदान गर्दै आइरहेको छ ।

मनोसामाजिक परामर्श सेवाः पीडितहरूलाई निजको स्थिति सामान्य गर्न मनोसामाजिक परामर्श सेवा सञ्चालन गरिएको छ ।

कानुनी परामर्श सेवाः आयोगमा पीडितहरूको लागि निशुल्क कानुनी सेवा समेत उपलब्ध गराउन गरिएको छ ।

अल्पकालीन आश्रय सेवाः घर-परिवारमा मिलेर बस्न नसक्ने पीडितहरूको सुरक्षालाई ध्यानमा राखी अल्पकालीन आश्रयस्थलको समेत व्यवस्था गरिएको छ ।

आकस्मिक सहायताः पीडितहरूलाई ध्यानमा राखी तत्काल औषधिउपचार, घरसम्म जान यातायात खर्च तथा खानपिनको लागि न्यूनतम सहयोग गर्दै आइरहेको छ ।

६. सेवा प्रदान गर्ने निकायको शाखा र जिम्मेवार अधिकारी

क्रम संख्या	शाखा	पद	जिम्मेवार कर्मचारी	कैफियत
१	प्रशासन तथा योजना शाखा	उपसचिव शाखा अधिकृत शाखा अधिकृत/सूचना अधिकारी	लक्ष्मी आचार्य पराजुली दयाराम पौडेल समीता थापा	

२	उजुरी तथा मुद्दा व्यवस्थापन शाखा	उपसचिव (कानुन) शाखा अधिकृत (सरकारी वकिल) कानुन अधिकृत	रामकृष्ण पाठक गायत्री वाग्ले संगीता बडाल	
३	नीतिनिर्माण, अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवेदन तयारी र सिफारिस कार्यान्वयन शाखा	उपसचिव कानुन अधिकृत	लक्ष्मी आचार्य पराजुली सृष्टि पौडेल	
४	महिला विकास समन्वय शाखा	प्रमुख महिला विकास अधिकृत महिला विकास अधिकृत	सीता अधिकारी शकुन्तला घिमिरे आचार्य	
५	आर्थिक प्रशासन शाखा	लेखा अधिकृत लेखापाल	सुमितकुमार यादव शोभा वस्ती	

७. सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधि

आयोगमा उजुरी दर्ता गर्दा कुनै किसिमको शुल्क लाग्ने छैन ।

८. निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी

नेपालको संविधान, राष्ट्रिय महिला आयोग ऐन, २०७४ र अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकार बमोजिम तोकिएको शर्तको अधीनमा रही अधिकारको प्रयोग र पालना गर्ने गरी निर्णय गरिन्छ ।

९. निर्णयउपर उजुरी सुन्ने अधिकारी

आयोगका अध्यक्ष तथा सदस्यहरू र आयोगका सचिव

१०. सम्पादन गरेको कामको विवरण

आयोगले आ.व. २०८३/०८४ को साउन देखि असोज मसान्तसम्मको त्रैमासिक अवधिमा आयोगबाट सम्पन्न भएका मुख्य कार्यक्रम, अनुगमन तथा अन्य गतिविधिहरू देहाय बमोजिम रहेका छन्:

१०.१ दिवस, कार्यक्रम तथा अनुगमन

१. राष्ट्रिय महिला आयोगको १९ औं वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी मिति २०८३ असोज ७ गते आयोगका पदाधिकारी र सचिव सहितको टिम राष्ट्रपति कार्यालयमा गई सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूलाई प्रतिवेदन बुझाएको।

सि. न	कम्पोनेन्ट नं	खर्च शिर्षक	कार्यक्रम विवरण	लक्ष्य		प्रगती		प्रगती प्रतिशत	
				परिणाम	बजेट	परिणाम	खर्च	भौतिक	बित्तिय
१	२.७.२५.१८५	२२५२२	जोखिमपूर्ण अवस्थामा रहेका महिलाहरुको संरक्षण र सशक्तिकरणका लागि समन्वयात्मक तथा सहजीकरण बैठक	७	२१०००।	१	२३७००		
							२३७००		

१०.२ नीति तथा प्रतिवेदन तयारी सम्बन्धी कामहरू

१. मिति २०८३/०५/३१ गते विभिन्न २१ निकायहरु तथा सबै प्रदेशहरुमा नीतिगत सिफारिसहरु पठाइएको।

१०.३ उजुरी व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह

आयोगबाट प्रवाह हुने हिंसा पीडित महिलाको उजुरी व्यवस्थापन सम्बन्धी सिवा र निशुल्क हेल्पलाइन खबर गरौं हेल्पलाइन ११४५ बाट प्राप्त उजुरीहरूको फछ्र्यौट तथा आवश्यक सेवा प्रवाहको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छः

<u>आ.व. ०८३/०८४ साल साउन महिना देखि असोज मसान्तसम्मको उजुरी दर्ता विवरणः</u>

क्र.सं	महिना	घरेलु हिंसा (MC)	महिला हिंसा (MC)	बालबालिका संलग्न भएको उजुरी संख्या	मेलमिलाप भएको संख्या	ठाडो उजुरी निवेदन	परामर्श सेवा प्रदान गरिएको संख्या (NO CASE)	Information Calls	Email	OR/SMS
1	साउन	२५	०	१	३७	१४	३६	१६२	५४	२४
2	भाद्र	३४	२	२	३६	१७	४७	२१०	४३	३१
3	असोज	१६	०	२	१८	१२	४१	२२४	३७	३०
	जम्मा	६५	२	५	९१	४३	१२४	५९३	१३४	८५

क्रम संख्या	विवरण		संख्या
१	एकद्वार संकट व्यवस्थापन केन्द्र (OCMC) मा स्वास्थ्योपचारका लागि पठाईएको		७
२	सुरक्षित आश्रयस्थल उपलब्ध गराईएको		२
३	पत्राचार(प्रहरी कार्यालय समेत गरी विभिन्न निकायमा गरिएका)		१४३
४	निःशुल्क कानूनी सहायता उपलब्ध गराइएको	कानूनी सहायता तथा परामर्श केन्द्र (ल्याक)	५
		नेपाल बार एसोसियसन	०
५	आयोगबाट सेवा प्राप्त गरेका सेवाग्राहीको संख्या (बौतिक उपस्थिति)	नेपाली नागरिक	५७०
		विदेशी नागरिक	२

१०.५ आम्दानी खर्च र आर्थिक कारोवार सम्बन्धी अद्यावधिक विवरण

शीर्षक	विनियोजित बजेट	चैत्र मसान्तसम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत
चालू खर्च	६,१०,९७,२०७/००	९०,९७,७०६/०६	०.१५
पूँजीगत खर्च	१३,००,०००/००	०	०
कार्यक्रम खर्च	७५,००,०००/००	२३ ,७००/००	०.००३
पदाधिकारी खर्च	९१,००,०००/००	१९,०१,१४७/५०	०.२१

११. राष्ट्रिय महिला आयोगले सञ्चालन गरेको "खबर गरौं ११४५ हेल्पलाइन सेवा" सम्बन्धी जानकारीः

आयोगमा घरेलु हिंसा, महिला माथिको हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषण तथा विभेदमा परेका महिला तथा बालिकाहरूलाई तत्काल सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले "खबर गरौं हेल्पलाइन ११४५ सेवा" को सञ्चालन गरिएको छ । यस हेल्पलाईनमा फोन, स्वयं उपस्थित भएर, इमेल वा वेबसाईटबाट पनि सम्पर्क गर्ने सबै प्रकारको व्यवस्था गरिएको छ ।

१) हेल्पलाइन सेवाको उद्देश्यः

- लैङ्गिकतामा आधारित हिंसासँग सम्बन्धित मुख्य सरोकारवालाहरूमा जनचेतना अभिबृद्धि गर्ने।
- लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा विरुद्ध निःशुल्क हेल्पलाइन सेवा (टेलिफोन सेवा) सञ्चालन गर्ने।
- राष्ट्रिय महिला आयोगको सेवा प्रवाहलाई अझ चुस्त, गुणस्तरीय तथा व्यापक बनाउने ।
- हालको कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउनका लागि अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा वृद्धि गर्ने ।
- आवश्यक अध्ययन र छलफल पश्चात् हेल्पलाइन सेवाको प्रदेश स्तरमा विस्तार गर्ने,

२) हेल्पलाइन सेवाको उपलब्धिः

- घरेलु तथा लैङ्गिक हिंसाको समस्या वा प्रभावमा परेका महिला तथा बालबालिकाका लागि हेल्पलाइन उजुरी गर्ने सजिलो र भरपर्दो माध्यम बन्न पुगेको छ । समस्यामा परेका महिला तथा बालबालिकाले हेल्पलाइनमा आफ्ना कुराहरू निर्धक्कसाथ राख्ने गरेका छन् र आवश्यक सहयोग एवं परामर्श प्राप्त गर्ने गरेका छन् ।
- हिंसा प्रभावितहरूको विश्वास आर्जन गर्न सकेको छ भने अर्कोतर्फ हिंसाको तत्कालै सम्बोधन हुने हुनाले उनीहरूको न्याय, प्रभावितहरू तथा तिनका आश्रितहरूको संरक्षण र सरल तथा सहज न्याय प्राप्तिको मार्गलाई सुनिश्चित गरेको छ ।
- जोखिममा परेका महिला तथा बालबालिकाहरूलाई तत्काल राहत प्रदान गर्न विभिन्न आश्रय स्थलमा पठाउने गरिएको छ ।
- कानुनी सहायता केन्द्र (ल्याक) र नेपाल बार एशोसियशन मार्फत् कानुनी उपचारका लागि निःशुल्क कानुनी सेवा प्रदान गर्दै आइरहेको छ ।
- लैङ्गिक हिंसा निवारणका लागि विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा वृद्धि भएको छ।
- सेवा प्रदायक संस्थाहरूबाट उपलब्ध हुने सेवाको बारेमा Mapping गरिएको ।

१२. प्रमुख र सूचना अधिकारीको नाम

सि.नं	नाम थर	पद
१	राजेन्द्रपकुमार हमाल	सचिव
२	समीता थापा	सूचना अधिकारी

.

१३. ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकाहरूको सूची

- राष्ट्रिय महिला आयोग ऐन, २०७४
- राष्ट्रिय महिला आयोग नियमावली, २०७४
- लैंगिक हिंसामा परेका महिला तथा बालबालिकालाई सहयोग उपलब्ध गराउने सेवा प्रदायक संस्था छनौट तथा सेवा शूल्क/अनुदान उपलब्ध सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८
- राष्ट्रिय महिला आयोगको बैठक सञ्चालनसम्बन्धी कार्यविधि, २०७८
- राष्ट्रिय महिला आयोग आन्तरिक निर्देशिका, २०७८
- राष्ट्रिय महिला आयोगका कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरूका लागि तयार गरिएको आचारसंहिता, २०८०

१४. राष्ट्रिय महिला आयोगको वेवसाइट

www.nwc.gov.np र e-mail: info@nwc.gov.np रहेको छ ।

१५. राष्ट्रिय महिला आयोगले प्राप्त गरेको वैदेशिक सहायता सम्वन्धी विवरणः

हाल आयोगमा वैदेशिक सहायताबाट कुनै पनि कार्यक्रम नभएको ।

१६. सार्वजनिक निकायले वर्गीकरण तथा संरक्षण गरेको सूचनाको नामावलीः

प्रचलित कानुन बमोजिम दिन मिल्ने सबै प्रकारको सूचनाहरू उपलब्ध गराउने गरिएको ।

१७. सार्वजनिक निकायमा गरेका सूचना परेका सूचना माग सम्बन्धी निवेदन र सूचना दिइएको विषयः

माग भए अनुसारको सूचना उपलब्ध गराउने गरिएको ।

१८. सार्वजनिक निकायका सूचनाहरू अन्यत्र प्रकाशन भएको वा हुने भए सो को विवरण

महत्वपूर्ण सूचनाहरू आयोगको बेबसाइटमा पनि राख्ने गरिएको ।

ooo